

STRANICKÉ SYSTÉMY V TRANSFORMACI

MILOŠ BRUNCLÍK

Požadavky ke kurzu

1. seminární práce dle výběru z témat v IS (rozsah 8-10 normostran), včetně termínu prezentace výsledků výzkumu formou ppt a přednášky s diskusí o rozsahu 30-35 minut přednesené v rámci cvičení – celkem 50 %
2. test ověřující základní terminologii, klasifikace a typologie stran a stranických systémů a fenomény s nimi spojené – celkem 40 %
3. aktivita ve cvičeních – 10 %

Požadavky ke kurzu

- ▶ seminární práce dle výběru z témat v IS (rozsah 8-10 normostran) a její obhajoba v rámci termínu testu, termín pro odevzdání – nejpozději 6. května 2026 – celkem 60 %
- ▶ test ověřující základní terminologii, klasifikace a typologie stran a stranických systémů a fenomény s nimi spojené – celkem 40 %

Co jsou stranické systémy?

- ▶ Sartori (1976/2005)
 - ▶ Systém stran definován interakcemi stran vyplývajícím z mezistranické soutěže
 - ▶ Kvalitativně výše než je agregát stran

Základní typologie stranických systémů

- ▶ Duverger (1951)
- ▶ Blondel (1968)
- ▶ Sartori (1976)
- ▶ Dahl (1966)
- ▶ Mair (1997)
- ▶ Siaroff (2000)
- ▶

Duvergerova typologie

- ▶ Hlavní proměnné pluralitních systémů:
 1. počet stran
 2. disciplinovanost (rigidita) vs. nedisciplinovanost (flexibilita)
 3. vzájemná závislost
 4. strany zaměřeny prakticko-technicky X teoreticko-doktrinálně, tj. metafyzicky
 5. Strany fungují "dualisticky" neboli bipolárně

Duverger: hlavní rozdělení

1. bipartismus vs. multipartismus
2. rigidní (disciplinované) vs. flexibilní (nedisciplinované) strany
3. strany nezávislé vs. závislé
4. systémy technické vs. metafyzické
5. dualistické, tj. bipolární vs. multipolární systémy

Základní typy stranických systémů

1. Skutečný bipartismus
2. Pseudobipartismus
3. Zdánlivý (dualistický) multipartismus
4. Skutečný (multipolární) multipartismus

Typy stranických systémů

- ▶ Dualistické (bipolární) systémy
 - ▶ Skutečný bipartismus
 - ▶ zdánlivý multipartismus
 - ▶ → dualistické neboli bipolární uspořádání
 - ▶ Rigidní strany
- ▶ Multipolární systémy
 - ▶ pseudobipartismus
 - ▶ skutečný multipartismus

Další typy stranických systémů

- 1) polypartismus
- 2) paradualistický systém
= "systém dvou stran a
půl" (v minulosti - SRN, BEL,
RAK)

Formy multipartismu

1. uspořádaný omezený multipartismus (Švýc, Niz.)
 2. anarchický a neuspořádaný multipartismus (ITA)
→ polypartismus
- ▶ Německo a Francie zaujímají prostřední pozici

Jean Blondel
1968

- ▶ Dvoustranický systém
 - ▶ USA, UK, NZ, AUS
- ▶ Systém dvou a půl strany
 - ▶ SRN, BEL, IRL, CAN
- ▶ Multipartismus s dominantní stranou
- ▶ Multipartismus bez dominantní strany
- ▶ X DOMINANTNÍ STRANA (DUVERGER)

Stein Rokkan
(1970)

- ▶ Počet, velikost a konfigurace stran
 1. British-German 1 vs. 1+1 system
 2. Scandinavian 1 vs. 3-4 system (SWE, DEN)
 3. even multiparty systems
- 1 vs. 1 vs. 1+2-3

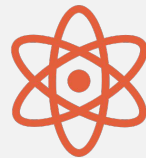
Gordon
Smith (1989)

- ▶ Počet, velikost stran
a jejich konfigurace
 1. Imbalance
 2. Diffusion
 3. Balance

Giovanni
Sartori
(1976)

Počet stran –
FORMAT

Ideologická
vzdálenost
(polarizace)
MECHANICS

Relevantní strany

- ▶ Koaliční potenciál
- ▶ Vyděračský potenciál

Sartoriho klasifikace

	Druh (formát)	Typ (mechanismus)
1 strana	System jediné totalitární strany	-
	System hegemonické strany	-
2 strany	System dvou stran	System dvou stran
3-5 stran	Limitovaný pluralismus	Umírněný pluralismus
Více než 5 stran	Extrémní pluralismus	Polarizovaný pluralismus

System dvou stran

1. Jednobarevné většinové vlády
2. Alternace u moci
3. Dostředivé tendence

Umírněný pluralismus

- ▶ 3-5 (6) stran
- ▶ Dostředivé tendence
- ▶ Nízká polarizace
- ▶ Dva bloky stran
- ▶ Většinové vlády

Polarizovaný pluralismus

- ▶ Antisystémové strany
- ▶ Bilaterální opozice
- ▶ Neodpovědná opozice
- ▶ Populismus, trumfování
- ▶ Vysoká polarizace
- ▶ Odstředivé tendence

System predominantní strany

- ▶ Doplnková kategorie
- ▶ Východiskem Duvergerova „dominantní strana“
- ▶ 50 % a více mandátů po cca 3 volební období
- ▶ příklady
 - ▶ Japonsko do r. 1993
 - ▶ Irsko 1933 - 1989 (Fianna Fáil)

Alan Siaroff (2000)

system dvou stran

system dvou a půl stran

umírněný multipartismus s 1 dominující stranou

umírněný multipartismus s 2 hlavními stranami

umírněný multipartismus s vyvážeností hlavních stran

extrémní multipartismus s 1 dominující stranou

extrémní multipartismus s 2 hlavními stranami

extrémní multipartismus s vyvážeností stran

Vzorce soutěže a spolupráce

- ▶ Ronald A. Dahl (1966)
- ▶ Gordon Smith (1989)
- ▶ Peter Mair (1998)

Ronald Dahl

- ▶ Modely opozice
- ▶ Stupeň soutěže a spolupráce v aréně:
 - ▶ Volební
 - ▶ Parlamentní

Ronald Dahl (1966)

Typ systému	Volební aréna	Parlamentní aréna	Příklady
1. competition	competition	competition	VB
2. Cooperation-competition	competition		
2.1 bipartism	competition	Cooperation /competition	USA
2.2. multipartism	Cooperation /competition	Cooperation /competition	Francie IV., Itálie I.
3. Competition-coalition			
3.1. bipartism	competition	coalition	Válečné kabinet VB
3.2. multipartism	Cooperation /competition	coalition	Švýcarsko
4. Coalition	coalition	coalition	Kolumbie

Peter Mair (1998)

- ▶ Stranický systém optikou vládních koalic
- ▶ 3 kritéria
 1. alternace
 - ▶ Úplná
 - ▶ Částečná
 - ▶ Žádná
 2. Vládní formule
 - ▶ Inovativní
 - ▶ Tradiční
 3. Přístup do vlády
 - ▶ Otevřený
 - ▶ Uzavřený

Peter Mair: struktura soutěže

- ▶ Uzavřená struktura soutěže
 - ▶ Žádná či úplná alternace
 - ▶ Tradiční formule
 - ▶ Uzavřený přístup
- ▶ Otevřená struktura soutěže
 - ▶ Částečná alternace
 - ▶ Inovativní formule
 - ▶ Otevřený přístup do vlády

Současné systémy

- ▶ větší počet stran
- ▶ více dimenzí (cleavages)